

Izhaja vsak četrtek popoldne. V slučaju praznika dan poprej.

Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Posamezna številka stane 1 dinar.

Cena: za 1 mesec 4 Din, za 1/2 leta 12 Din, za 1/2 leta 24 Din;
za inozemstvo 6 Din (mesečno). — Inserati po dogovoru.

Inserati, reklamacijo in naročnina na upravo Jugoslovanske

tiskarne, Kolportajni oddelek, Poljan-
ski nasip 2. Rokopisi se ne vračajo.

Sedmega junija se zberemo slovenski krščanski socialisti na svoj dan. Upamo, da nas bo veliko, zelo veliko. V tem slučaju bo tudi zunanščina našega kongresa napravila velik vtis, toda to nam ne sme biti glavno. Glavno je duh, s katerim bomo prišli na zborovanje in obravnavali težave, želje in bodočnost slovenskega delavstva.

Prišli bomo sicer samo krščanski socialisti, toda govorili in mislili ne bomo samo nase, ampak tudi na vse naše tovariše, naj bodo v tem ali onem taboru. Kot pravi krščanski socialisti bomo povzdignili svoj glas za pravice vseh, ki so zatirani, in kot pravi krščanski socialisti vabili k edinosti vse brez izjeme, ki živijo od lastnega bodisi ročnega bodisi umskega dela, ne da bi si prisvajali zaslužek drugih. Rekli bomo ročnemu in umskemu delavstvu, da naj vsak spoštuje svobodo mišljenja in prepričanja drugega, in da mora skupen boj veljati samo socialnemu izkoriščanju, trotovtvu in zatiranju. Rekli pa bomo tudi, da če hoče delavstvo biti edino, mora soglašati vsaj v tem, da veruje v večno Pravičo, v večne moralne zakone, v prvenstvo idej, ne pa materije in njenih »zakonov«. Le po takem idealizmu more delavstvo premagati materializem kapitalizma.

Kakor ne bomo napadali tovarišev, ki se ločijo od nas ali vsaj mislijo, da se, ali da se morajo od nas ločevati — tako tudi ne bomo napadali kapitalistov, ker od vsega zabavljanja nima delavstvo čisto nič, kakor vidimo menda dovolj jasno danes, čim bolj je kdo zabavljaj in grmel, tem manj je naredil, in največji proletarski gromovniki so danes najdebelejši buržuji. Pač pa hočemo zbrati vse naše sile za odločno delo brez vsakih kompromisov za socialno in moralno preureditev družbe, ne da bi se ustrašili prijati kapitalizem prav pri njegovih koreninah, ne da bi se ustrašili popolne socializacije, če treba, in temeljne preobrnitve osnovnih pojmov in fundamentov kapitalizma, ki jih imajo mnogi za svete, pa so le izraz navadnega človeškega egoizma. Pri vsem tem se krščanski socialisti zavedamo, da je treba v prvi vrsti spremeniti moralno današnje družbe, vcepiti v srca čut za enako vrednost vsakega človeka in stanu, za enakopravnost vseh narodov zemlje, za potrebo ne samo duhovne, ampak tudi materialne osvoboditve vseh in vsakogar, nad katerim vladajo drugi. Mi bomo s kongresa poslali pozdrav vsem po širnem svetu, ki se borijo za svojo svobodo proti osvajalcem, kolonizatorjem, evropskim velesilam in bančnim koncernom, ki za njimi stojijo.

Skleniti hočemo tudi trdno zavezo z našo inteligenčno mladino. Delavec in študent si bosta na tem kongresu

podala roko za neločljivo tovarištvo v boju za pravice trpinov. Ena fronta delavcev in mladih inteligentov, ki so se od sveta po krivici prištevali k »višjim« slojem. Vsi smo eno, odkljuje se pa vsak nad drugim ne po kopici iz knjig vase nametanih znanj, ampak po bistrosti naravnega razuma, značajnosti, izobrazbi in žlahtnosti srca, ter globokosti ljubezni do sočloveka.

Tako bomo roka v roko premagali današnjo reakcijo, vzpostavili demokracijo in izpričali tako svoje krščanstvo kakor svoj socializem. Če omahnejo drugi, krščanski socialisti ne bodo! Mirno čakamo zmage delovnega ljudstva, ker vemo, da pride!

Dr. A. Gosar.

Propast materialističnega socializma in komunizma.

V socialnem razvoju zadnjih sto let sta materialistični socializem in komunizem igrala jako važno vlogo. Zlasti velik je bil njun vpliv na socialne prilike industrijskega delavstva po vseh delih sveta.

Markssov nauk o takozvani nadvrednosti, o neizogibni propasti modernega kapitalizma, o razrednem boju, o diktaturi proletariata in o končni ustvaritvi čisto socialističnega oziroma komunističnega družabnega reda je potegnil za seboj veliko večino zlasti industrijskega delavstva. Posebno to je namreč moralo v dobi nastajajočega in razvijajočega kapitalizma trpeti največje socialne krivice.

Marksistične strokovne organizacije so izvojevale delavstvu marsikatero zmago v boju s kapitalisti. Tudi marksistična politična organizacija, takozvana socialnodemokratska stranka, se je uspešno borila za politične pravice delavskega stanu. Z eno besedo, priznati je treba, da imajo materialistične delavske organizacije veliko zaslug, da se je položaj delavstva tekom zadnjih sto let znatno zboljšal. Zlasti so tudi veliko pripomogle k temu, da je delavstvo postalo enakopraven in zares soodločujoč činitelj v političnem življenju narodov.

Pri vsem tem so kajpada živahno sodelovale tudi krščanske delavske strokovne organizacije in krščanske ljudske politične stranke. Ponekod, kakor na pr. v Nemčiji in bivši Avstriji jim gre brezdvomno celo glavni delež na uspešnem delu za zboljšanje delavskega položaja. Vendar bi podcenjevali pomen materialističnega socializma in komunizma oziroma njihovih organizacij, ako ne bi odločno podčrtali vloge, kako važna je bila njihova vloga v socialnih bojih preteklega stoletja.

Tekom svetovne vojne je vpliv marksističnih delavskih organizacij vedno bolj raste, in ob koncu se je zdelo, kakor, da je njihova zmaga nad kapitalističnim družabnim redom in njegovimi ustanovami popolna in nesporna. Zlasti v premaganih državah je bilo videti, kakor da je resnično nastopila doba socialističnega oziroma komunističnega družabnega reda.

Toda prav v trenutku, ko je kapitalizem že ležal onemogel in strl na tleh, se je zgodilo nekaj, na kar ni pred leti nihče niti malo premislil in česar ne bi prej tudi nihče verjel. Človek bi pričakoval, da bodo zmagovalci, oziroma bolje takrat edino odločujoče marksistične delavske organizacije šle z združenimi močmi na delo, da ustvarijo zaželjeni družabni red. Toda zgodilo se je ravno narobe. Izkazalo se je, da te organizacije sploh nimajo jasnega, za pozitivno delo prikritenega programa, in da niso nele njihovi pristaši vobče, marveč da niso niti njihovi voditelji dovolj pripravljani za pozitivno ustvarjajoče delo. Oni so mislili vedno le na to, kako bodo kapitalizem premagali in vrgli ob tla, pozabili pa so na to, kaj in kako bodo na njegovih razvalinah gradili.

Tako je prišlo, da so se marksistične delavske organizacije prav v trenutku njihove največje moči razcepile na več taborov, ki so si nepomirljivo nasprotovali. Namesto stvarnega dela, v pomoč bednemu, po vojni izmoganemu delavstvu, smo videli vsepovsod ljut boj med delavskimi voditelji in zastopniki.

Trenutno premagani in zbegani kapitalisti seveda niso zamudili izkoristiti zase ta izredno ugodni položaj. Hitro so pričeli zbirati svoje raztresene ude ter utrjevati novo bojno fronto proti delovnemu ljudstvu. To je bilo tem lažje ker vsled vojne obubožanim narodom v resnici ni bilo mogoče drugače pomagati kot s podvojenim delom in s kar največjim varčevanjem in pritriganjem. To je bilo preveč jasno, da bi se človeška družba mogla temu trajno in uspešno upirati. Misel, da je rešitev edino le v delu in varčevanju je tako obveljala. Toda ta misel se je zdelala zlasti delavstvu preveč »kapitalistična«, da bi se jo moglo hitro in brez odpora odpraviti. Zapeljani po pretiranih obljubah marksističnih, socialističnih in komunističnih organizacijah so ljudje pričakovali po vojnih grozotah ravno nasprotno, manj dela in več blagostanja. Kaj takega pa je bilo v resnici nemogoče. In ravno zaradi tega so bile delavske organizacije baš v svojem najugodnejšem trenutku popolnoma nesposobne obdržati oblast v svojih rokah ter ustvariti njihovim nazorom ustrezajoč red. V tem tiči eden glavnih vzrokov, da je moral kapitalizem s svojim vsaj takrat edino pravilnim geslom nujno zmagati nad materialističnim socializmom in komunizmom.

Temu se je pa še pridružila vsled splošne nesposobnosti demokratičnega parlamentarizma tudi politična reakcija. Pojavila se je kakor navadno po večjih vojnah, težnja po diktaturi, po enotnem vodstvu državne politike, ne oziraje se na želje in zahteve zares ljudskih organizacij.

Demokratična račela svobode in enakopravnosti, ta glavna pridobitev velike francoske revolucije, so prenehala veljati kot nekaj nedotakljivega, lahko bi rekli svetega ter so izgubila svoj prejšnji pomen. Znatno del takozvanega kulturnega sveta se je povrnil nazaj v dobo nedemokratičnega nasilja in neenakopravnosti. S tem so bile brez pravega odpora v mnogih državah poteptane v prah, ali vsaj skrajno omejene tudi one politične pridobitve, ki so dajale delavstvu v političnem življenju če ne naravnost odločujoč, pa vsaj soodločujoč vpliv.

Če iz navedenega posnamemo, v čem tiči pravi vzrok tega razvoja, tedaj moramo — kakor smo videli — navedsti zlasti dvoje:

Najprej moramo poudariti, da so materialistične, socialistične in komunistične organizacije bile že po svojem bistvu nesposobne zgraditi na razvalinah kapitalizma nov njihovim idealom ustrezajoč socialističen ali celo komunističen družabni red. Materialistično svetovno naziranje pravi, da dovrši človek že tu na zemlji ves svoj življenjski tek. Ono ne daje človeku nobenega upanja na boljše in lepše življenje po telesni smrti, marveč ga sili, da se skuša že tu kar najbolj izživeti, ne meneč se za to, kako se godi njegovim tovarišem, njegovim sotrpinom. Ta svetovni nazor, ki pozna edino le raj tu na zemlji, vodi nujno do tega, da si vsi, ki so močnejši, sposobnejši in brezobzirnejši, oziroma vsi, ki jim je sreča bolj mila, ustvarijo v čim popolnejši meri tak pozemski raj, četudi morda tlačijo s tem tisoče in tisoče drugih ljudi v največjo bedo in pomanjkanje. Materialistični nauk je nauk največjega in najbrezobzirnejšega samoljubja in zato je nemogoče, da bi na njegovem temelju zrastle kdaj zares pravičen družabni red.

Poleg te osnovne in bistvene hibe materialističnega socializma oziroma komunizma, ki je v prvi in glavni vrsti kriva ponovne zmage kapitalizma, pa je veliko pripomogla k temu še druga navidezna bolj taktična, v resnici pa tudi nujna napaka marksističnih delavskih organizacij. Te organizacije so namreč pripravljale delavstvo vedno le v boj proti kapitalizmu. Razredna zavest, ki so jo vedno in povsod naglašale kot eno svojih najbolj bistvenih potez, je bila pač sposobna spodbujati delavstvo v razrednem boju proti kapitalističnim krvosom. Ni pa dopuščala za podrobno, za pozitivno in ustvarjajoče delo po zmagi nad kapitalizmom.

Materialistični socializem oziroma komunizem je vzgajal svoje pristaše pač v divjem sovraštvu do »posedujočih slojev« vobče, ni pa jim nudil prepotrebne jasnosti v tem, da bo treba po zmagi dolgotrajnega in vztrajnega pozitivnega dela. Tega, da bo treba na dan zmage še najbolj trdno prijati za delo, niso voditelji marksističnih organizacij svojim pristašam nikdar dovolj jasno povedali, še manj pa so seveda imeli pogum povedati jim, da bo tudi v najbolj idealnem socialističnem ali tudi kapitalističnem družabnem redu treba skrbno in varčno omejiti marsikatero željo in potrebo. Zato ni čudno, če so ljudje postavljeni naenkrat pred kruto resnico, na katero niso nikdar prej mislili, izgubili zaupanje ravno v tiste svoje voditelje, ki so bili tega zaupanja morda še najbolj vredni.

Iz tega se vidi, da je uprav tista biološka lastnost materialističnega socializma-komunizma, ki je dajala njunim pristašem vsaj navidezno največ moči za brezobziren boj proti kapitalizmu, v prvi vrsti kriva, da niso znali svoje zmage primerno izkoristiti. Z drugimi besedami: Materialistično delavsko organizacijo je strmoglavil v prepad ravno tisti materializem, ki jim je vsaj navidezno največ pripomogel do trenutka njihove zmage.

Dr. P. A. T.:

Za pravico.

Materialistični socializem in komunizem ležita onemogla in strta na tleh. Pokazala sta, da nimata v sebi trajno ustvarjajoče moči. Vseposod, kamorkoli se ozremo, vidimo, da zmaguje kapitalizem in reakcija. Kdor ima količkaj čuta za trpeče ljudstvo, mora delati na to, da si opomore. Ne more tega storiti sila. Ona rodi le protisilo. To morejo udeležiti le ideje, one so namreč, ki preoblikujejo vekom lice. In te ideje so one, za katere se bori krščanski socializem.

Prvo, kar opazi še tako površen pogled na bolno človeško družbo, je prepad, ki vlada med onimi, ki imajo in med onimi ki nimajo nič. In ta prepad se vedno večja. Čudno se pri tem človeku zdi, kako to, da se ta prepad večja trajno v škodo onih, ki nimajo nič, in ne nasprotno. Saj so vendar delavci tisti, ki dobrine proizvajajo in vendar se premoženje trajno kopiči na nasprotni strani. Jasno je, da mora biti tu skrit nek nered. Ta nered izvira iz zmotnega načela, da je v prvi vrsti kapital tisti, ki nese, in ne dela.

Ako enkrat postavimo načelo, da je v prvi vrsti delo tisto, ki nese, potem naravno sledi iz tega dolžnost dela za vse brez izjeme, kakor je pravilno poudaril V. katoliški shod, rekoč: »Ker delovni stanovi ne proizvajajo gospodarskih dobrin le zase, temveč za vso družbo, zato upravičeno zahtevajo, naj pa drugi ljudje opravljajo druga socialno koristna dela za družbo in tako tudi zanje.« Znano dejstvo je namreč, da ima zemlja dovolj dobrin za vse ljudi. Živeti morajo vsi, v tem so si vsi ljudje enaki, in prav zato so vsi dolžni delati kako socialno koristno delo.

Ker je po besedah znane delavske okrožnice velikega papeža Leona XIII. »najgotovješa resnica, da bogastvo držav ne pride od drugod, kakor od dela delavcev,« zato je povsem naravno, da ima delo tudi svoje pravice, ki jih more in mora zahtevati od države, katere ogromno večino tvorijo državljani-delavci. Pravilno razlaga te besede Leona XIII. znani dr. Janez Evangelist Krek v svojem »Socializmu« rekoč: »Država mora po svojem bistvu skrbeti za splošni blagor. Če je prav urejena, ji ni treba novih potov za rešitev socialnega vprašanja. Prav uravnana država mora skrbeti za vse po načelu delilne pravičnosti. Vsi sodelujejo za splošni blagor, torej naj se ga vsak tudi udeležuje. Po tisti vrsti mora skrbeti za posamezne stanove, po kateri sodelujejo za skupni namen. Prvi so tisti, ki vodijo državo. Takoj za njimi so pa delavski stanovi, ki z delom svojih rok ustvarjajo premoženje v državi. Vsled tega se mora država po zahtevah delilne pravičnosti že v drugi vrsti ozirati nanje. Splošno mora država bolj skrbeti za reveže nego za bogatine. Rod bogatinov, ki je ograjen s svojimi trdnjavami, potrebuje manj javnega varstva, nesrečno ljudstvo, ki nima nobenih svojih moči za svoje varstvo, je pa najbolj navezano na državno opero.« Predvsem, poudarja V. katoliški shod, gre ureditev plačila za delo. »Po krščanski pravičnosti morajo biti plače za delo vsake vrste vsaj take, da morejo ljudje preživeti sebe in svoje družine, ne samo za silo, temveč kakor je človeka dostojno. Dostojanstvo delavca kot človeka in kot sotrudnika podjetnika odgovarja, da dobiva ne samo plačo, temveč, da je deležen tudi čistega dobička obrata, pri katerem je zaposlen.«

Že zgoraj sem poudaril, da je naš socializem krščanski. Zakaj? Zato ker mi ne obsojamo zasebne lastnine, pač pa se borimo zato, da ta lastnina — tu izvzamemo slučajne dedščine, darov itd. — sad lastnega in ne tujega dela. Dalje pa zato, ker vemo, da je edino živo krščanstvo zmožno človeka obvarovati nevarnosti, ki tiči prav v vsaki lastnini. Le ono človeka vzgaja, da lastnina ni končni cilj človeka, kar človeka ponižuje, ampak le sredstvo za življenje, za življe-

nje, kakor je človeka dostojno. To vzgojo pa more človeku nuditi le vera, z milostmi in naukom, katerega edino le ona človeštvu nudi.

France Žužek:

K pravi poti.

Po dobrem sadu pa se spozna dobro drevo in po slabem sadu pa se spozna slabo drevo. In tako bomo danes sodili kapitalizem ter obstoječi kapitalistični gospodarski red po dveh sadovih, dozorelih v zadnjih dveh stoletjih iz načel gospodarskega, političnega in verskega liberalizma: **Popolno zanikanje in preziranje dostojanstvenosti človeške osebnosti v celokupnem javnem življenju in absolutna podreditev dela in njega vrednot kapitalu.**

Današnja človeška družba, do petih pronicana načel gospodarskega, političnega in verskega liberalizma, je popolnoma pozabila, da je človek otrok božji, krona stvarstva in kot tak najlepši in najpopolnejši odsev Večne Ideje, Boga Stvarnika samega. In krohotal se ti bo, komur boš skušal dopovedati, da ne moreš navezati svojega srca na vse to, v kar te siloma vleče tvoja materijalizirana okolica, ker se redek med silno redkimi še jasno zavedaš svoje božje podobnosti in pa svojega končnega smotra, ki se začne uresničevati šele tedaj, ko se tvoje telo povrne v prah in pepel.

Suženstvo modernega človeka je pa tako veliko in zapleteno, da bi zastonj iskali prvaka rimskega pravniika, ki naj bi to suženstvo razpredelil. Samo toliko velja danes človek, kolikor more kdo iz njega iztisniti. Cel svet sami garači: Eni za pečenke, buteljska vina in orgije, drugi za fižolovo juho, v oblicah krompir, za pridušanje in vislice.

In delo! Kam so poteptali to svetinjo, ta dar božji! Že v raju je bila dana zapoved dela za vse ljudi in za vse čase. Je sicer delo breme, a sladko breme. Zakaj le po delu bo srečen človek tu in tam. In to sladko breme delo bi nam vsem skupaj moralo biti tem slajše, ker je bilo tako neizrekljivo lepo posvečeno po Jezusu Kristusu, včlovečenem Sinu Božjem: V hlevu, staji se je rodil, uboga Marija mu je bila mati. Pastirci, najbednejši izmed izraelskega delovnega ljudstva, so ga prvi molili. Trije modri, najznamenitejši duševni delavci, modroslovci tistih dni, so ga prvi kot Večnega počastili. In nato 30 let tihega, težkega, požrtvovalnega dela v tesarstvu sv. Jožefa. In potem? Tri leta javnega dela v spremstvu ulice, učencev-proletarcev, ob udeležbi priprostega ljudstva v neprestanem strahovitem boju s pismarji in farizeji, jahači mrtvih črk in paragrafov! In končno grozna smrtna pot in razpetje na križ!

Našemu človeku pa je delo v večje pohujšanje kot zločin ali sodomski greh. Tisti, ki jim ne moremo dogledati glave in ki žive na račun dela drugih, so vrednost dela, obenem pa seveda tudi njega blagoslov že davno zavrgli in se sodili. A tudi tisti, ki so vsled razmer prisiljeni delati in preveč delati, tudi tisti bi se radi znebili bremena, ki se mu pravi delo, ker pozabljajo, da je to breme sladko in od Boga dan pripomoček, da človeštvo sploh živi more in da si z delom pridobiva zasluženo.

Vse to pa je poganstvo. Človeku je treba pridobiti nazaj dostojanstvo Boga-podobnosti, delu pa splošno veljavo nad mamonom. To je sveta krščanska dolžnost vsakega posameznika kakor tudi vseh socialnih celic.

Kapitalizem bo padel. Kdo ga bo vrgel? Materialistični socializem? Nikdar! Kajti pisano je v knjigi večne postave: **Kraljestvo, ki je razdvojeno samo v sebi, bo razdejano.** Tako razdvojeno kraljestvo pa sta materialistični socializem in komunizem. Kapitalizem hočeta vreči, a temeljita sama na materializmu kot kapitalizem sam. Ta dva se trudita zastonj!

In vendar je treba kapitalizmu, poosebljenemu poganstvu, zoperstaviti jako armado! Kajti, če pojde tako naprej, Bog vedi, kako globoko bo še padlo človeštvo!

Ponovno smo že naglasili, da ideje ni mogoče spraviti s sveta, dokler se ne izživi. Tudi napačne ne. In tako vidimo, da ideje liberalizma danes vidno krahirajo vseposod. Tudi ideje materialističnega socializma, kar je končno isto, ker je prvo kot drugo materializem. In tako slutimo prihajati od nekod tisti veliki čas, ko pojde človek vase in ko bo v celokupno javno življenje zopet postavil Kristusa, katoliška načela. Ali iz zgodovine vemo, da Bog še nikdar ni pomagal ljudstvu, ki je sicer v stiski, a je dalje malikovalo ali pa roke držalo križem. Vsled tega pa je naša sveta dolžnost, da se spokorjeni v delu pripravljamo na veliki čas, ki ima priti.

Spokorjeni v tem smislu, da vržemo od sebe vso pogansko, liberalno in kapitalistično navlako in sami postanemo tako popolni, kakor bi morali biti vsi, da bi bilo prav. V delu na ta način, da delamo neprestano z vsemi razpoložljivimi sredstvi na to, da se čimprej nastavi sekira na korenino kapitalizma in da se čimprej približa tisti čas, ko bo vrnjena delu slava in čast in ko bo zopet izvojevana dostojanstvenost človeka, otroka božjega v javnem življenju.

To tirja od nas Bog, naša vest in zgodovina.

Kristjan-katoličan ne sme nikdar ni nikoli biti za obujko mamonistu, človeško delo nikdar ne za grešno njegovo priležnico.

To je naša beseda, ki naj bi padla ne na skalo, ne na pot poleg njive in ne med trnje, marveč na rodovitna tla, da bo mnogo sadu obrodila.

A. B.

I. kongres krščanskih socialistov in »Krekova mladina«.

Kapitalistična reakcija, ki danes triumfira in ki je posebno v zadnjih letih dobila polno moč, se poslužuje vseh mogočih sredstev, da ubije vsako resnico in pravico ter neomejeno pritiska in izkorišča delovno ljudstvo. Strašno izkoriščanje onega, ki si z delom služi svoj kruh, se neomejeno širi in ugonablja vse, kar bi bilo delavnemu ljudstvu v korist. Pokvarjena človeška družba, ki temelji na materializmu, zastruplja tudi vse pošteno in iskreno delo v prid delavnih stanov pri nekaterih voditeljih nam nasprotnih organizacij, ki so postali popolni hlapeci kapitalističnih reakcionarcev. Ker njih delo ne temelji na krščanski ljubezni do bližnjega, obračajo svoj plašč po vetru, ki jih nagiblje na vse strani, ter je zato vsako iskreno delo v prid delavnih slojev z njimi nemogoče in vsled česar nemoteno moderni kapitalizem vrši svoje nečloveško delo.

Vsaka država, ki si hoče napram sovražnikom zasigurati svoj obstoj, zbira ter organizira armado, katere generali so dolžni, da storijo vse, da se mogočno postavijo v bran. Kakor armada državi, tako je nujna potreba, da se strne armada delovnega ljudstva s poštenimi in zvestimi voditelji na čelu, ki bodo pripravljene vojvati pošten in brezobziren boj proti današnjemu krivičnemu družabnemu redu ter uničevalcem delavskih pravic. Da se organizira poštena armada, ki bo zmožna pridobiti in tudi ohraniti pravice delovnemu ljudstvu, zato naj služi v prvi vrsti I. krščansko socialistični kongres, ki se vrši v nedeljo v Unionovi dvorani v Ljubljani. Naloga in namen tega kongresa naj bo, da v duhu krščanskega socializma premostrimo opasen položaj od strani sovražnikov delavnih stanov ter da se krščansko socialno delavstvo pripravi na boj, katerega bo moralo bojevati, ako hoče, da prekriža nakane sovražnikov delavskih pravic.

Kakor pokojni dr. Jan. Evang. Krek, tako bo tudi Krekova mladina kljub vsem naporom in nasprotjem širila njegovo delo naprej. Iskati, klicati, mobilizirati in vzgojevati hoče pod zastavo krščanskega socializma delavsko armado in voditelje, ki se ne bodo dali podkupovati in ki se

pri delu za pošteno stvar ne bodo strašili vsestranskih zaprek. Kolikor bolj se bo našemu poštenemu delu nasprotovalo, toliko z večjo silo bodo šli za Krekove ideje v boj.

Ne sladkosti uživanja in bogatstva na račun drugih, temveč sladkosti sadov in uspehov za pravično stvar, to naj bo naša želja in naše plačilo.

Božo Dulibič:

K našem kongresu.

Prvi kongres krščanskih socialista u Ljubljani dolazi u sretan čas. Politička, kulturna i strukovna organizacija krščanskih socialista se je u zadnje vrijeme podigla do zamjerne visine, tako da je bio upravo potreban kongres, koji će u broječno jakoj organizaciji utvrditi program, dati novih poriva te tačnim pregledom stanja naših redova stvoriti nacerte za budućnost. Krščanski socializam je živa konstruktivna sila, a to će i kongres 7. juna dokazati. Poslije kraha materijalističkog socializma ne preostaje radnom narodu drugoga, nego da pride taboru krščanskih socialista, koji je jedini pokazao trajnu životnu snagu unašajući u nevoljne življenske prilike nov duh te rješavajući solidno i velikim elanom socialna pitanja.

Vrijeme, u kojem se sastaje prvi krščanskosocialistički kongres, je ozbiljno. To se osjeća u Hrvatskoj baš kao i u Sloveniji. U hrvatskim zemljama se politički, kulturni te uopće socialni život razvija po maloburžoaznom mentalitetu. Nacionalizam, i to onaj divlji, huškalački in šovenski, je porinuo u pozadinu brigu za dnevna socialna pitanja. Stoga je kod nas sve moguće. Moguće je, da se zabranjuje radnicima, da budu članovi sindikalnih organizacija. U vojnom arzenalu u Tivatu se boje radnici biti članovi Jug. struk. saveza, jer bivaju oglašeni komunistima. Svako pozivanje radništva u legalnu borbu za svoja prava je shvaćeno kao pozivanje na bunu. Nije stoga čudo, da je radništvo prepušteno volji poslodavca, koji se danas, u doba privredne krize, može slobodno igrati njihovom sudbinom. Proletarijat hrvatskih zemalja osjeća, baš kao i onaj Slovenije, šaku reakcije, težinu življenja te čuti kako država, u kojoj bi njegova riječ morala biti najmjerodavnija, postaje njemu tudom, kao što mu je tud i sav kulturni i općesocialni život, koji ide starim stazama liberalne i materijalističke misli.

Stoga prvi krščanskosocialistički kongres biva pozdravljen od svih onih, koji osjećaju težinu življenja a imaju vjeru u pobjedu socialne pravde te u realiziranje svojih opravdanih potreba. Danas je jasno: Treba obratiti s reakcionarnim mentalitetom na svakom koraku i gdje god ga nademo te provodati tvrdu i jaku organizaciju krščanskosocialističkog radnog naroda svih staleža, da sav radni narod dode u političkom, kulturnom i gospodarskom životu do svojih prava. Organizacija krščanskosocialističkog radnog naroda u slovenskim, hrvatskim i srpskim zemljama mora biti maksimum krščanskosocialističkog pokreta.

Pod takovim auspicijama drugarski pozdravljaju prvi krščanskosocialistički kongres krščanski socialisti hrvatskih zemalja.

Jože Gostinčar:

Nekaj iz preteklosti.

Slovensko delavstvo je v isti meri konservativno, kakor ves slovenski rod. Zato so šla dolga leta socialnega pokreta drugih narodov — na veselje kapitalizma mimo nas. Naš delavec je »robotal«, trpel in životaril življenje nezavestnega tja v dan naprej, in to brez vsakih pravic in misli o samem sebi. Njegovo življenje je bilo prilagodeno usodi in »kismet« je bilo dejansko delavčevo geslo.

Posamezni rokodelski pomočniki, ki so prepotovali kot »vandrovc« tuje zemlje, videli tuje življenje, pa tudi postoječi delavski pokret za zboljšanje socialnega položaja, so v

domovini sicer poskušali zanetiti soc. demokratični ogenj, pa ni šlo. Samo majhen del rokodelcev — po večini krojači in čevljarji — v Arbeiter Bildungs-Vereinu, se je prijela ta ideja, ki so jo pa tedanje oblasti kot »nevarno« kolikor mogoče ovirale. Policijski in sodni akti tistega časa bi nam o tem mnogo pričali. Splošno se delavstvo temu pokretu ni pridružilo in to v kljub temu, da so socialni demokrati priredili pod asistenco policije in žandarmerije nekaj večjih shodov v Ljubljani. Tedanji poznati pospeševalci in gojilci soc. demokratične ideje so bili: Kordelič, Grabovec, Železnikar, Brozovič in še nekaj drugih, ki so se lotili agitatoričnega in organizatoričnega dela, ki se jim je pozneje posrečilo največ med rudarji in rokodelskimi pomočniki. Strokovnih organizacij pred letom 1894 ni bilo, te so se pričele nekoliko pozneje. Edino tiskarji so imeli svoje stanovsko-strokovno društvo.

V letu 1894 pa je nastal nov delavski pokret: ustanovilo se je »Slovensko katoliško delavsko društvo«, ki je bilo po svojih pravilih in po programu, ki si ga je postavilo — krščansko socialno. To društvo, ki je bilo političnega značaja, je zbralo v Ljubljani v dobi dveh mesecev okoli 800 članov. Delovalo je s shodi in predavanji. Govore na shodih so imeli poleg dr. Kreka in nekaterih tedanjih duhovnikov največ delavci sami.

Toda to društvo je postalo preteno. Treba je bilo novih primernih organizacij. Ustanovilo se je več takih društev in to v Prevaljah, Celju, Zalcu, na Jesenicah, v D. M. Polju in po raznih drugih krajih. Poleg političnih delavskih društev so se začela ustanavljati tudi nepolitična izobraževalna društva, v katerih se je mogla udeleževati tudi delavska mladina. Najznamenitejša teh društev je bila »Krščansko socialna zveza«, ki smo jo ustanovili delavci sami, na podlagi pravil po dr. Kreku ustanovljenega društva za mladino. To društvo se je kasneje preosnovalo v centralno zvezo naše ljudske prosvete. Danes je ta zveza z delavsko zastavo sv. Mihaela v rokah inteligence, ki pa za delavsko prosveto stori na žalost zelo malo.

Pozneje se je po dolgem čakanju na ustanovitev skupne kršč. soc. strokovne organizacije za celo tedanje avstrijsko državo ustanovila »Jugoslovanska strokovna zveza« v Ljubljani. Ta organizacija je dobila takoj po celi Sloveniji razmah in je sedaj po številu članstva najmočnejša strokovna organizacija v Sloveniji. To je med Slovenci poleg organizacije tiskarjev delavska organizacija, ki je ostala v viharnih časih nedotaknjena in složna.

Delavstvo si je zasnovalo tudi svojo gospodarsko organizacijo I. ljubljansko delavsko konsumno društvo, Delavsko konsumno društvo na Jesenicah, v Trziču, Idriji, Kropi itd. Ljubljansko delavsko konsumno društvo se je pozneje razširilo po celi Sloveniji in ima danes 36 prodajalen.

V kolikor se tiče delovanja osobito politične in strokovne organizacije, je šlo za tem, da se delavstvo prebudi iz brezbriznosti za lastni stan in lastne interese, da se pribore delavstvu politične pravice in enakopravnost z drugimi stanov, da se zboljša gmotni položaj delavstva v zboljšanem plač, z nadzorstvom dela v podjetjih in ureditvijo delavskih stanovanj in delovnega časa. Kršč. soc. delavske organizacije so skrběle za izobrazbo delavstva in to s predavanji in socialnimi tečaji.

Po poštemem in iskrenem delu organizacij je delavstvo v kljub kleveti in intrigam vseh vrst marksistov in kapitalistov ohranilo zaupanje v kršč. soc. delavsko organizacijo, ki je v vsakem času vršila napram delavstvu svojo dolžnost.

Ker ima kršč. soc. delavska organizacija tudi najpopolnejši in najpraktičnejši program, ki ga je Kristus prinesel sam na svet in katerega do sedaj še ni noben socialni reformator uvrzel, je umevno, da se naše organizacije oprijemljejo vsi resni ljudje, katerim je v resnici za to, da se človeška družba prekvasi iz sedanje nekrščanske sebičnosti v krščansko

vzajemnost, ljubezen in spoštovanje tudi do siromakov, iz česar sledi socialna pravičnost napram vsem.

Zato naj pa delavstvo skrbi, da se otrese zmot in si ustvari samo eno delavsko fronto in to kršč. socialno, v kateri edini bo mogoča rešitev delavskega vprašanja.

Zato pa vsi, ki vam je mar kršč. socialni delavski pokret, na vzajemno delo!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Občni zbor Jug. strok. zveze

se vrši v nedeljo, dne 21. junija t. l., ob pol 9. uri dopoldne v spodnjih prostorih I. del. konz. društva na Kongresnem trgu 2. v Ljubljani.

Dnevni red priobčimo prihodnjič. Načelstvo.

Zveza papirniškega delavstva.

Skupina Z. P. D. pri Dev. M. v Polju je imela v nedeljo 31. maja izredni občni zbor ob precejšnji udeležbi članov. Sklenili so se tudi važni sklepi za okrepitev organizacije. — 14. junija pa se vrši strokovni shod naše skupine, na katerega se tem potom vabijo vsi člani in članice obeh občin. Na tem shodu bo pričel tudi centralni tajnik iz Ljubljane.

Strokovna zveza rudarjev.

Občni zbor zveze. Dne 24. maja je imela Strok. zveza rudarjev v Trbovljah III. občni zbor v svojih prostorih. Po običajnih poročilih se je izvolil novi odbor, nakar tudi delegati za na glavni občni zbor JSZ. Novo izvoljeni odbor si je stavil za nalogo, razširjati našo strokovno organizacijo, sklenil je tudi organizacijo urediti tako, da bo ta res zavzela prvo mesto v delavskem gibanju. Centralo JSZ je zastopal tov. glavni tajnik Gajšek.

Delavska zveza.

Občni zbor Delavske zveze za Slovenijo

se vrši v nedeljo, dne 21. t. m. ob pol 11. uri dopoldne v spodnjih prostorih I. del. konzumnega društva na Kongresnem trgu 2. v Ljubljani.

Dnevni red priobčimo prihodnjič. Načelstvo.

Fran Erjavec:

Naša socialna politična zakonodaja.

Razkroj vse nekdanje upravne organizacije na ozemlju bivših centralnih velesil, ki je sledil vojaškemu porazu, je vplival ob prevratu na to, da se je vse balo revolucionarno razporeženih ljudskih množic. Posledica tega je bila, da so skušali povsod z najdalekosežnejšimi socialno-političnimi zakoni, naredbami in institucijami čim bolj ugoditi dolgotrajnim zahtevam delavskih stanov in tako se je izvršila l. 1918.-19. na socialno političnem polju v srednji Evropi pravcata revolucija. Dočim je stala pred vojno daleko na višku angleška socialna politika, sta jo pa ob in po prevratu na mah in znatno prehiteli zlasti Nemčija in Avstrija, ki sta dobili tedaj v kratkih mesecih celo vrsto najmodernejših socialno-političnih zakonov in institucij.

Podobno, čeprav v znatno skromnejši obliki se je izvršilo tudi pri nas. Prav nič ne pretiravam, če rečem, da sta izvršili prvi dve ljubljanski narodni vladi ravno na socialno političnem polju največje in najlepše delo. Menda ni bilo niti ene količkaj pomembne socialno politične zahteve, ki bi naletela tedaj pri njej na kak odpor, le žal, da je razpolagala s tako pičlim številom strokovno res usposobljenih pomočnikov, ki bi bili zmogni dati potrebne inicijative ter izvršiti potrebno organizatorično delo. Pri nas se namreč vsepovsod opaža nenavadno veliko pomanjkanje strokovnih delavcev na socialno političnem polju, kajti še daleko ni stro-

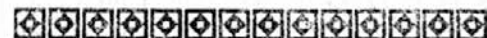
kovnjak na socialno političnem polju, kdor se uveljavlja ali pa skuša uveljavljati v delavskem pokretu. Socialna politika žal ni predmet nobenih izpitov, zato pa tvori tem lažje tudi predmet najrazličnejšim kričanjem, ki pa pogosto o njej dejansko nimajo niti pojma.

Kljub tem težavam pa moramo priznati, da se je ustvarilo v onih mesecih neverjetno veliko in če bi šlo v listem tempu dalje, bi dobili v treh, štirih letih v Sloveniji naravnost vzorne socialno politične institucije, ki bi imele dalekosežen blagodejen vpliv na vse slovensko družabno življenje. Toda prišlo je drugače. Nekako jeseni l. 1919., ko so se vsaj za prvo silo uredila ministrstva v Belgradu, se je tudi že začelo praktično uveljavljati stremljenje po politični in upravni centralizaciji države, ki je imelo za slovenske in hrvaške pokrajine naravnost pogubne posledice na vseh poljih, zlasti pa še na socialno političnem. Avtonomno ustvarjajoče delo ljubljanske narodne, oziroma tedaj že deželne vlade je bilo vedno bolj utesnjevano in postajali smo vedno bolj odvisni od centralnih oblasti v Belgradu, ki niso imela niti pojma o razmerah in potrebah Slovenije ter so merila vsako vprašanje zgolj z ozkega vidika primitivno agrarne Srbije. Vsepovsod se je kričalo o združevanju in unitariziranju vseh upravnih panog, toda to unitariziranje se ni izvrševalo v tem smislu, da bi se skušale vsaj dvigniti tamošnje institucije na višino naših, temveč so se enostavno morale vreči naše na nižino tamošnjih, čeprav morda nobena upravna panoga zgolj s strokovnih vidikov in v strokovnem interesu ne zahteva tako intenzivne prilagoditve na posebne krajevne razmere in potrebe kot ravno socialna politika. Ob enem s pojavljajočim se brezglavim stremljenjem po škodljivem centralizmu je pa v odločilnih krogih že tudi docela izginil strah pred kako »socialno revolucijo« in reakcija je začela dvigati počasi glavo. V parlamentu in v vladah so bile vedno v veliki večini stranke, ki niso imele ne smisla in ne volje za kako socialno politično delo. Tozadevno samostojno delo pokrajin je bilo ustavljeno, v centrali se pa zanj še zmenil ni nihče. S tem je bil zadan naši socialni politiki smrtni udarec in začela se je hitra pot navzdol.

Parlament, oziroma njegov zakonodajni odbor je brez vsake pomembnejše razprave na hitro roko odglašoval nekaj, v smislu glupe centralizacije in bankokratske reakcije po tedanjih ministrih za socialno politiko dr. Kukovcu in dr. Zerjavu izdelanih socialno političnih zakonov, ki so izdatno poslabšali tedaj v Sloveniji vladajoče stanje. S tem je bilo pri nas vse socialno politično zakonodajno delo končano in pričelo se je vidno propadanje. Centralizem in reakcija sta vedno bolj napenjala svoje strune in posledica tega je bila, da se niti na obstoječe zakone ni opiral nihče več, temveč so ostali do danes po večini neizvršeni, brez pravilnikov in izvršilnih naredb. Nekoč tako lepo zasnovane socialno politične institucije so se pa začele izpreminjati v prave pravcate — karikature ali pa torišča za sumljive politične in denarne špekulacije. Tako stojimo danes pred žalostnim dejstvom, da je naša socialna politika kljub temu, da imamo na papirju še nekaj socialno političnih zakonov, dejansko že davno na tleh in kaksi so pri sedanjem režimu izgledi za bodočnost, nam najizgovornejše dokazuje usoda — invalidskega zakona.

Kje je pomoč? Edinole v decentralizaciji socialne politike. V Belgradu prevladujejo in bodo vedno prevladovali zastopniki izrazito agrarnih pokrajin, ker je pač Jugoslavija po ogromni večini agrarna država. Agrarne pokrajine, zlasti tako patriarhalno-primitivne kot so naše, pa po socialni politiki ne čutijo tolike potrebe, zato je tudi brezupno pričakovati, da bi doživeli kdaj, da bi našli tam dovolj misla za kako resno socialno politično delo. Slovenija pa tvori v tem pogledu pravo izjemno stališče, kajti naše poljedelstvo ne preživlja niti polovice dežele več ter

je za naš celokupni narod naravnost življenskega pomena, da razvijemo obrt in industrijo čim najvišje. Glede na to je tudi socialna politika pri nas naravnost vsenarodne važnosti in moramo pač gledati, da si jo organiziramo sami. To bo morda vsaj v mali meri izvedljivo tudi v okvirju sedanje ustave in sicer pri bodočih okrožnih in okrajnih samoupravah, zato bodo volitve v te zastope tudi za delavske sloje prav zelo, zelo važne. Glede na omejeno kompetenco in še bolj omejena denarna sredstva pa seveda tudi od teh ne moremo in ne smemo pričakovati zlatih gradov. Edina resnična in prava pomoč bi prišla od radikalne revizije ustave v avtonomističnem smislu, zato je ta tudi za delavca življenskega pomena.

Ali že imate dr. Gosarjevo brošurico

»Za kršč. socializem« ?

Kdor hoče prav umeti idejo krščanskega socializma, mora prečitati to zelo potrebno brošurico. Dobi se v kolportajnem oddelku »Slovenca« v Jugoslovanski tiskarni v Ljubljani.

Peter Mrak.

Krščansko - socialno mislečim železničarjem

Novo mesto, 31. maja.

Ne malo sem bil presenečen, ko sem dobil danes »Organizirani železničarje«, v katerem prinaša pod zgorajim naslovom apel na kršč. soc. železničarje in v katerem na nekvalificiran način napada I. kongres kršč. socialistov.

Na napade na kršč. socialiste ne odgovarjam, saj so to pač stare obrabljene fraze, cvetke političnih fanatikov, preko katerih pameten človek lahko preskoči.

Moralno obveznega pa se čutim nasproti tov. železničarjem, da se oglašim radi apela na nas kršč. soc. železničarje in sicer: 1. ker sem bil dne 22. marca t. l. na konferenci železničarjev v Ljubljani in sem kot zastopnik »Prometne zveze« podpisal protokol o sporazumu 6. združenih železniških organizacij in bi se me v slučaju, da molčim, lahko smatralo, da z omenjenim člankom v »O. Ž.« soglašam; 2. biti moram takoj na jasnem, z ozirom na zgoraj omenjeni članek, ali ni bilo vse delo za enotno želez. organizacijo le maska ljudem, katerim naj bi bili železničarji material za njih politične namene.

»Organizirani železničarje« je začasno glasilo 6. združenih želez. organizacij (torej tudi kršč. soc. železničarjev), radi tega je teh šest žel. organizacij soodgovornih za vsebino lista. Organizacije so se združile v enotno strokovno nepolitično želez. organizacijo, s politično in versko svobodo. Iz tega jasno sledi, da bi »O. Ž.« ne smel načelno in politično nobenega napadati, posebno pa ne ravno onih, kateri — smelo trdim — smo bili edini, da smo res idejno, odkritosrčno, z najpoštenjšim namenom — koristiti celokupnemu želez. oboju — sodelovali za enotno želez. organizacijo. Kot bojovníki delavnega ljudstva posebno pa še glasilo strokovne nepolitične organizacije, bi morali le pozdravljati probujajoče se delavstvo katerekoli organizirane struje, najmanj opravičljiv pa je napad na kršč. socialiste. Ta članek v »O. Ž.« podkrepljuje le one, ki trdijo, da se pod »razredno« skriva nekaj drugega.

Ker je apel na nas kršč. socialne železničarje (kljub združitvi) v »O. Ž.« skrajno v žaljivem tonu napisan, maskiran z delavsko solidarnostjo, ter zahteva od nas nič manj, kakor načelno socialno politično sužnost. Radi navedenega pozivljam vse tov. železničarje, kateri so pripravljeni, da vstopijo v enotno organizacijo, da z vstopom počakajo toliko časa, da se ta zadeva razjasni. »Prometna zveza« še ni likvidirala, kakor tudi druge organizacije ne.

Na naši strani ni izdajstva, pač pa odkritosrčna poštenost. In če je bila ta naša poštenost zlorabljen ter smo prevarani, — vedite, da se bomo znali tudi prevarani bojevati in tovarišem železničarjem razkrinkati krivce razdora.

Dopisi.

Dev. Mar. Polje. V nedeljo, dne 31. maja, se je vršil ustanovni občni zbor kolesarskega društva »Zarja« Zg. Kašelj, na katerem so se sprejela društvena pravila. Članov ima to društvo čez 50. Preskrbelo si je že članske znake, kateri se dobe pri predsedniku tov. Zajcu po 10 Din. Pomnimo, da je v naši fari okoli 200 kolesarjev. Društvo ima namen gojiti te vrste šport in družabnost med člani. V »Pravici« se bomo pa še kaj oglasili.

D. M. v Polju. Pri nas imamo v Zdobrovi Mačka, ki se v zadnjem »Kmetijskem listu« hudo pere radi tistih 250 odst. doklad, ki jih je sam predlagal razpuščenemu občinskemu odboru in še celo izjavil, da pojde sam med kmete in pobere podpise, da so s tem zadovoljni. Tukaj pobijte g. Maček našo ugotovitev in nikar se ne lovite okoli. Kar se pa tiče županovih potnih stroškov, pa samo toliko, da so si zaračunali iste vsi bivši gerentje in župani in še mnogo več kot sedanji. Pa še malo počakajte, pa boste lahko kmalu ugotovili, kolike koristi bo neslo občini sedanje stanje, za katerega ste delali z vsemi močmi ravno Vi, da je prišlo tako, čeravno se sedaj v strahu in sramu pred volilci branite prevzeti odgovornost zato. Toda izmuznili se ne boste. Vsa odgovornost pada na Vas. Počasi Vas bomo pa s pominjali tudi na gospodarstvu, ki ste ga vodili Vi v prejšnjem odboru. O tem pa še drugič, da Vas pokažemo v pravi luči, ker ravno to hočete. Kar se pa tiče očitkov in masla na glavi, boste pa itak imeli priliko v kratkem dokazati s par svojimi zavezniki pred sodiščem vse nepravilnosti. Torej le počasi in bolj gotovo, pa bo morda bolje za Vas.

Kočevje. Za vse dokaze sočutja ob izgubi našega nepozabnega tovariša Franca Vidmarja, rudarja in posestnika v Kočevju, se vsem udeležencem, predvsem častiti duhovščini, najiskrenejše zahvaljujemo za spremstvo pri pogrebu in za obiske ob njegovi zadnji uri. — S. Z.

Kočevje. Pri nas je navada, kadar umrje kak rudar, da gredo vedno za pogrebom z rudniško zastavo. Ko pa je sedaj umrl tovariš Vidmar, se to ni zgodilo, čeprav je bil v rudniku nad 33 let. Izgovarjajo se, da gre zastava

pri pogrebu samo pri ponesrečencih. Mi pa vemo, da to ne drži in zato smo zelo radovedni, zakaj ta izjema. Pri tako dolgi službi bi pač zaslužil, da se pogreba udeleži rudniško ravnateljstvo z rudniško zastavo.

Liboje. Pri keramični tovarni v Libojah je delal nekaj časa 16 letni Jože Cilenšek, obojestransko s popolnim zadovoljstvom, nakar mu je v soboto, dne 23. maja zaukazal nadpaznik Šumer Martin, da mora po dovršenem delu ostati pri snaženju delavnice. Ker pa utrujen fantek tega ni hotel, ga je šel takoj zatožiti Šumer k ravnatelju in ga je na ta način oblatil, da je bil takoj odpuščen iz dela. Opozarjamo pri tem nadpaznika, na zakon o zaščiti delavcev in mu povemo, da nadurno delo se mora plačati s 50%. Tovarniški delavec.

Trbovlje. Umrl je v nedeljo dne 24. maja g. Zupan Ivan, star. Pokojni je bil najbolj odličen član in pristaš naših kulturnih in gosp. društev. Bil je mož neumornega dela. Ko se je videlo v l. 1906, da ni mogoče mirnega dela v Pazniškem in Delavskem društvu, je bil pokojni Ivan eden izmed prvih za obnovu Kršč. soc. društva. Iz tega društva se je razvila naša strok. zveza, tako da so člani pristopili oz. se priključili Strok. zvezi v Ljubljani. Dolgo let je bil pokojni njen načelnik, vse svoje moči je posvetil tej organizaciji. Pred 20 leti biti krščanski socialist, je pomenilo junaštvo. A pokojnik se ni zmenil zato, šel je svojo začetno pot. Zato pa je bil pokojni povsod spoštovan in priljubljen. O tem je pričal veličastni pogreb, kateri se je vršil v torek dne 26. maja. — Strokovna zveza je zgubila v pokojniku svojega največjega prijatelja in dobrotnika. Blag mu bodi njegov spomin. — Naj počiva v miru.

Teharje. Pevski odsek »Teharje« priredi v nedeljo, 7. junija, ob 4 popoldan v dvorani gosp. Šušteršiča v Teharjih pevski koncert s peštrim sporedom. Po koncertu je prosta zabava, šaljiva pošta itd., med prasto zabavo pa igrajo teharski tamburaši. Čisti dobiček je namenjen za zgradbo novega društvenega doma v Teharjih, vsled česar se posebno vabimo vse prijatelje lepih narodnih pesmi. — Odbor.

Tedenske vesti.

Prezvizišeni dr. A. B. Jeglič je obhajal pretekli teden svoj 75 letni jubilej. Velikemu prijatelju delavstva in neustrašenemu borcu za krščanska načela v javnem življenju, želimo, da ga Vsemogočni ohrani še veliko let slovenskemu delovnemu ljudstvu.

Samomor v Ljubljani. V četrtek dne 28. maja se je obesila v Ljubljani v svojem stanovanju 75 letna Marija Schaschel, vdova po dvornem svetniku Feliksu Schaschlu. Uradna komisija je našla na omarici v njenem stanovanju listek, s katerim jo obvešča hišna lastnica o povišanju letne najemnine. Letna najemna bi znašala po tem zvišanju 18.480 Din. V pismu, katerega je hotela pokojnica brzkone nasloviti na svojo sestro v Zagrebu, obupno toži, da nikakor ne more več shajati in bo napravila tem mučnim razmeram konec. Od stanovanja je rabila eno sobo zase, pet sob pa je imela v podnajemu.

Samomor na Bledu. 27. maja po 6 popoldne se je ustrelil na Bledu ljubljanski zastopnik francoske tvrdke za parfume in milo »La Fleur de France« E. Malhape. Prejšnji dan je prišel na Bled in takoj po prihodu je šel v cerkev, kjer je pokleknil k obhajilni mizi in več kot pol ure vneto molil in vmes na ves glas jokal. Hodil je po otoku od cerkve k mežnarju, h kapelici lurske Matere božje in zopet v cerkev. Ves čas je bil silno potr in objokan. Mož je vzbujal sočutje vseh in postregli so mu, kolikor so pač mogli. Prenočil je na otoku pri cerkveniku. Drugi dan je bilo njegovo obnašanje isto. Zadnjikrat so ga videli živega popoldne okoli petih. Kmalu nato so ga našli mrtvega pri kapelici lurske Matere božje. Poleg njega je ležal samokres. Mož se je ustrelil v glavo in mu je krogla predrila obe senci. Ze prvi dan njegovega bivanja na Bledu so ga domačini spraševali, zakaj da je tako otožen. Odgovoril jim je, da je nekaj izgubil, česar pa noče nikomur razodeti.

Kmetijski tečaji v vojski. Vojno ministrstvo je v sporazumu s poljedelskim ministrstvom odredilo, da se že tekem letošnjega leta uvedejo v vojski kmetijski tečaji. Tečaji se bodo vršili po vseh polkih.

Dober tekač. 27 letni Avgust Dremelj je 28. maja tekel za stavo iz Zg. Drage pri Stični do mitnice na Dolenjski cesti v Ljubljani. Spustil se je v tek točno ob 4 zjutraj in je pritekkel do mitnice ob 6.28, dve minuti prej kot se je glasila stava. Dremelj je torej pretekel v dveh urah in 28 minutah 28 km 600 m. Upoštevati je treba, da je med Višnjo goro in Grosupljem zelo hud klanec.

Zaostali slovenski vojni ujetniki v Italiji? Zadnja »Goriška Straža« poroča, da je neki neznan moški prinesel vest, da je na nekem otoku blizu Sicilije še mnogo vojnih ujetnikov, ki jim zabranjujejo vrnitev v domovino. Njemu samemu da se je šele letos posrečilo uiti. Med ujetniki da je tudi precej Slovencev, med temi sledeči:

Kosmač Ivan, Pivk Anton, Peternel Franc, Oblak Janez, Žgavec Aleš, Krašnar Karol, Kumar Kajetan, Liker Lovrenc, Jeglič Justin, Pavšič Stefan, Mrak Stefan, Pintar Ivan, Kokošar Andrej, Mozetič Marij, Sedej Feliks in Tušar Leopold. List prosi, da bi svojci, ki pogrešajo koga gori navedenih, to takoj javili uredništvu, da se dožene resnica gornje vesti.

Samomor pri Pragerskem. Progovni čuvaj Muravs je našel 26. maja v gozdu pri Pragerskem Elizo Donaj, ki se je borila s smrtjo. Dekle se je zastrupilo z lizolom. Peljali so jo takoj v Maribor, a je med potjo umrla.

Krekova mladina.

Iz centrale. Vsem članom K. m.! Vsi udeleženci kongresa morajo ostati brezpogojno ves dan na kongresu. Po zborovanju se zberemo vsi Krekovci in naši prijatelji lepo pred Unionom, da odidemo na določeni prostor in se potem skupno slikamo. Zato je dolžnost vsakega Krekovca, da se udeleži celodnevnega zborovanja. Upamo, da se po uradni zborovanju in slikanju tudi malo posevelimo na skupnem večeru. — Torej Krekovci, na agitacijo in delo, da s tem pokažemo, koliko nas je!

Na binkoštni pondeljek popoldne se je vršil zlet ljubljanske, zaloške, sneberske in zadbrowske Krekove mladine v Kamnico pri sv. Heleni. Na vrtu pri g. Černetu smo se zopet enkrat naučili poštene in prav prisrčne zabave. Tov. France Kordin nas je v jednatih besedah iskreno pozdravil ter med drugim omenil pomen medsebojnih prijateljskih stikov podružnic in priporočal polnoštevilno udeležbo na l. kršč. soc. kongresu v Ljubljani. Poleg znanih domačih iger kakor »Vodnjak« in »Kapucinar« smo tudi zapeli več slovenskih pesmi, nakar smo se vrnili na svoje domove.

»Krekova mladina« Ljubljana je imela v nedeljo 31. maja v Zalogu skupno plenarno sejo z okoliškimi podružnicami. Tov. predsednik ljubljanske podružnice S. Peterlin je govoril o našem programu, za skupno delo vseh obstoječih podružnic Krekove mladine. Poročilo je bilo soglasno sprejeto in se v kratkem pošlje vsem podružnicam. Prosimo pa vse podružnice, da se tega programa držijo in ga tudi izpolnjujejo, kajti le tem potom bomo dosegli naš cilj. — Ker ima pa Krekova mladina mnogo sovražnikov in se je čestokrat dogajalo, da se je našo organizacijo javno blatilo in sramotilo in ji s tem hotelo vzeti na zunaj ugled, smo se odločili, da gremo preko vsega naprej po naši jasno začetni poti. Plenarne seje po-

Čemu mečeš proč denar? Ali ne veš, da ima Konzum konkurenčne cene in dá poleg tega še 3% popust! Svoji k svojim!

Himna Borcev.

*Kvišku Borci rdeče plamenice!
Razbijmo z njimi noč, naj sije dan!
Razbijmo vrata suženjske temnice.
Hej, ljudstvo naše, z nami ven na plan!*

*Glejte gore, že gorè kresovi!
V nove zarje kličejo zvonovi,
na gore, v zarje, v solnce, v novi dom.
Pojdimo kvišku, Borci! Osvojimo dom!*

Bogomir Magajna:

Zgodba o Janezu Frfill.

Tako je rekel tisti dan nadpaznik ladjedelnice: »Ustavljeno je delo, to se pravi, delo šestdesetin delavcev, kajti naša produkcija peša in ni je pomoči od nikjer. Tako mi je rekel delovodja, naj odpustim te delavce.«

Čital je z visokim pojočim glasom imena proti stoterim in stoterim očem, ki so z grozo strmele vanj. Od časa do časa je prenehal s svojim branjem in zdelo se je, da z užitek opazuje vpliv svojih besedi.

»Vrag,« si je mislil delavec Frfila, ki je že petindvajseto leto preživel pod tistimi številnimi zgradbami, »vrag, tako bere, kot da bi se radoval svojih besedi. Naš tovariš je bil

nekoč, zdaj pa, ko je zlezal višje, je postal brat onim, ki jih odpuščajo.«

Tako je mislil delavec Janez Frfila in takrat je padlo nanj kot strela. ... Francesco Lenardi, Giacomo Sila, Giovanni Ferfilau ...

»Tudi jaz, tudi jaz,« je mrmral poltihu in zazdelo se mu je, da mu je postala glava težka, kot da bi se žganja napil. Stisnil je pest v žepu in stopil naprej.

»Ali gospod nadpaznik, jaz delam v podjetju že petindvajset let, dolgih petindvajset let.«

»Prav zato,« mu je bilo odgovorjeno, »prav zato. Prestar si in kaj nam moreš še nuditi s svojimi oslabelemi rokami?«

Janez Frfila je odšel in glava se mu je med hojo povescila na prsa. Vzel je zavoj iz žepa. Šestdeset lir. Trideset dni življenja, ako živi skromno kot pes. Še globlje je sklonil obraz, kajti predobro je poznal tamošnje razmere in še z večjo grozo je spoznal, da mu je telo, ki je garalo toliko let, postalo suho in slabotno, da bi dvignilo težko še petdeset kil.

Ni izgubil poguma. Taval je po pristanišču, taval po tovarnah, iskal v jutru, iskal v večeru, obrazi delovodjalcev so bili hladni, morda je šinil vprašujoč pogled v njega in v tre-

nutku presodil oslabelost njegovih mišic in se nato zopet zamislil v knjigo predse.

Njegovih šestdeset lir se je krčilo bliskovito. Že po desetih dneh je spoznal, da mu ne bo niti trideset dni življenja z njimi, čeprav živi kot pes. Hodil je ven iz mesta na obrežje. Iskal je z roko pod skalami in po luknjah v morskih plitvinah in jedel sirove školjke. Morski pajki so strmeli z velikimi očmi v njega in razčlenjene noge so ostudno valovale med vodo. Groza mu je stisnila srce in zazdelo se mu je, da se ima zgoditi nekaj, nekaj, česar še ni poznal.

Dvajseti dan mu je zmanjkalo denarja. Odšel je v mesto in se vrnil s starinarjem ter mu prodal skrinjo, edino pohištvo, ki ga je imel, kajti spal je na nji, z vsem perilom, ki je bilo v njej, za štirideset lir. Odpovedal je stanovanje in hodil odslej prenočevat na portal, na stopnišče cerkve Sv. Justa, kjer jih je našel že mnogo, tudi nekateri odpuščeni tovariši iz ladjedelnic so bili med njimi.

Drugi dan je dobil delo, majhno skromno delo. Čestna uprava ga je sprejela, da bi klestil z dletom preveč zglajene plošče cestnega tlaka. Majhna je bila plača. Vsak dan je sedel v neznosni vročini na kameni-

tih tleh in udarjal počasi in počasi se premikal s sedalom naprej. Prah se mu je zaganjal v obraz in drobci izpod dleta so mu ranjevali kožo. Ulični pobalini so se zbirali krog njega in se mu smejali v obraz. Njemu pa se je zdelo, da mu tope misli in da bo zaspal, zaspal v tem trušču za vse večne čase.

Le včasih so prišli trenutki, mehki in krasni kot pomladne sapice. Prišli so takrat, ko se je zamislil v mladost. Videval je kot v sanjah sebe, dečka, pastirja na gmajni in smeh deklic, tovarišije in igre in čmrlje, na cvetu umrlega metuljčka in obraz svoje ljube matere, ki mu je z veliko ljubeznijo stavila velik kos črnega kruha v žep, ko je odhajal na gmajno. Vedno silneje so bile sanje, vedno bolj ga je klicala tam izza hribovja med mestom.

Zgodilo se je, da je presilno udaril s kladivom ob dleto. Drobec je odletel in udaril z materjo mimoidočega otroka v čelo. Komaj vidna je bila praska in niti ni mogla prodreti kri izpod kože ali otrok je vokal, da so se pristavljali začudeni ljudje in mati sama je kričala, kakor da bi ji bilo dete že mrtvo.

»Bil je delavec številka 63,« je klicala pazniku. Paznik je namršil

družnic Krekove mladine Ljubljana, Šneberje—Zadobrova in Zalog—Sp. Kašelj so se določile redno vsak mesec.

Grize. Na binkoštno nedeljo je tukaj vprizorila Krekova mladina iz Celja burko »Babilon«. To je bil prvi pohod in nastop naših Krekovec v savinjsko dolino in mora se priznati, da je društvo doseglo s svojim nastopom velik uspeh. Igralci so si takoj pridobili simpatije občinstva, ki je napolnilo dvorano in burno odobraval s ploskanjem vsa dejanja. Skoro vsi igralci so nastopali z veliko sigurnostjo in so par neprilik med igro obšli izvrstno, tako, da se mora po pravici igralcem kakor društvu na uspehu čestitati. Prireditve se je udeležilo precej gostov tudi iz oddaljenih krajev savinjske doline, med temi mnogo Orlov z znaki. Krekovec! Ključemo vam: Širite vztrajno izobrazbo in kulturo med delovnim ljudstvom in kmalu zopet na svidenje v savinjski dolini!

2 odstotni davek.

Glede pobiranja 2% davka je poslala trb. prem. družba svojim ravnateljstvom sledečo okrožnico: Člen 56. zakona o dvanajstih.

Vsi telesni delavci (delavke), ne glede na značaj posla, katerega opravljajo, ki ne prejemajo zaslužka od države, nego od privatnih oseb ali naprav, morajo plačevati izza dne 1. aprila 1925 kot državni davek in kot vse ostale državne in specialne pribitke, 2% letnega zaslužka. S tem se razveljavljajo vse ostale dotične odredbe, ki so doslej veljale v poedinah pokrajinah.

Delodajalci jamčijo za plačevanje davka svojih telesnih delavcev.

K tej zakonski določbi naj izide, če smo pravilno poučeni, še poseben pravilnik. Dokler ta pravilnik ne izide, je pa vendar treba, da se nekaj začasno odredi, da na eni strani delavstvu ne otežimo njegovega položaja s plačilom davka za daljšo dobo nazaj, na drugi pa, da sebe obvarujemo posledic jamstva.

Industrijska podjetja so danes sklenila, da se od vseh telesnih delavcev (delavk), to je od uslužbencev, ki prejemajo plačilo za njihovo delo, v manjših nego mesečnih obrokih, in ki nimajo uradnega značaja, še predno izide pravilnik, pobira gornji davek. Zato odbijajte vsakemu telesnemu delavcu (delavki) bruto zaslužka 3-4% ob izplačilu. Ta znesek se sestavlja sledeče:

1. Temeljni davek 2%. 2. 30% in izredni pribitek od vsote pod 1. 0-6%.

3. Podvojeni sedanji invalidski davek znaša približno 10% od vsote pod 1. 0-8%. Skupaj 3-4%.

Da pa dobimo tudi davek, ki odpade na čas od 1. aprila do 30. aprila 1925, odtegnite pri delavcih, ki so v tej periodi služili, ob izplačilu dne 16. maja 1925 še polovico davka za čas od 5. aprila do 18. aprila in ob izplačilu koncem maja t. l. drugo polovico zaostanka. — Davek izračunajte v mezdnem seznamu za vsakega delavca posebej in skupno vsoto vsakega plačilnega termina vknjižite za enkrat posebej kot davek za telesne delavce. Odtegnjeni znesek se ne bo odpremil takoj davčnemu uradu; odpremil se bo šele takrat, ko dobite navodila na podlagi pravilnika, ki naj v kratkem izide.

Zavzeli pa smo se na merodajnih mestih za to, da se rudniški delavci oproste od tega davka, kakor predvideva člen 58. zakona o neposrednih davkih za kraljevino Srbijo oprostitev rudniških delavcev od tega davka, ki so člani bratovskih kas. Če bi bili torej naši po pravilniku morda oproščeni od davka, bomo pobrane zneske delavstvu takoj vrnili.

Slede podpisi.

Skubie l. r.

Iz gornje okrožnice je razvidno, koliko davka se bo pobiralo od delavcev, oziroma se že pobira. Zato ni prav, da govorimo o 2% davku, ampak povsod je treba poudarjati to, da mora sedaj na podlagi zakonah o dvanajstih plačati delavstvo od svojega bornega zaslužka 3-4% davka. Ako še sedaj prištetemo razne prispevke za bolniško zavarovanje, del. zbornico, borzo dela itd., potem imamo pred seboj žalostno sliko položaja našega delavstva.

Ali nam niso v teh časih potrebne strokovne organizacije, ko bo treba prijeti na vseh krajih in organizirati mezdne boje, da si delavstvo svoje plače poviša tako, da bo zmoglo ta bremena, ki postajajo že neznosna.

Joško Lindič:

Alkoholizem in socialno vprašanje.

O alkoholizmu se dandanes že toliko piše in govori, da marsikomu vse to že preseda ter se skuša temu izogniti s tem, da gre v — krčmo. Pa ne pomaga nič vtikati glavo kakor ptič noj v pesek ter se temu perečemu vprašanju povsod izogibati. Komur je socialno vprašanje in njega povoljna rešitev resno mar, se mora — hočeš nočeš — pri alkoholizmu pomuditi, kajti alkoholizem ni zadeva kakega posameznika ali posameznih

organizacij, temveč socialni alkoholizem — pijančevanje kot bolezen naroda — je kuga, ki uničuje odporne sile, kulturne in gospodarske dobrine, pridobljene od prednikov ter okužuje tudi še zdrave ude družbe tako, da grozi polagoma izpodkopati zdravje, нравno in gmetno moč našega maloštevilnega, zaničevanega naroda.

Ako s paznim očesom in treznim razumom premostrimo naš položaj, se bomo kmalu prepričali, da je najboljši zaveznik kapitalizma, imperializma in materializma — alkoholizem. Kadar je eden izmed prvih treh v nevarnosti, hitro poseže po alkoholu, da omami trpeče, k spoznanju prihajajoče ljudstvo. Pri volitvah, kjer je tudi najbolj zaničevanemu delavcu dana prilika, da soodločuje pri ureditvi družabnega reda, navadno ne štedijo z alkoholom. Ako trezen vojak noče klati svojega sobrata, ga omami s pijačo. Še več: delavec sam izdaja s krvavim žuljem prislužene dinarje za pijačo, škoduje sebi in svoji družini na zdravju in odporni moči ter ojačuje alkoholni kapital.

Vzemimo docela nemogoči slučaj, da bi se vsem upravičenim delavskim zahtevam ugodilo, alkoholizem bi pa nemoteno gospodaril. Blagostanje ne bi vodilo k sreči, temveč bi višji zaslužek delavca, ki bi hotel bogataše posnemati v zapravlivosti in razkošju, še prej degeneriral. Beda in revščina bi si prej in slej podajali roki v delavskih vrstah.

Čisto drugače bo pa trezen delavec porabil svoj denar. Njegova samozavest bo rasla, mesto da bi šel v krčmo, bo ostal doma — njegov ideal bo lasten dom —, šel bo k predavanju, izobraževal se bo, njegova inteligenca se bo večala; premišljeno bo šel v boj za svoje pravice, podal bo roko kmetu, ki ga sedaj mnogokrat nahujskan sovraži — in oba bosta postala važna činitelja, s katerim bo moral vsakdo računati.

Znano je, da med delavskimi masami najbolj kruto gospodarijo razne bolezni. Ni čuda: za doraščajočo mladino ni vrta, ni igrišča, ni zdravih stanovanj, da, premnogokrat ni — kruha. Iz nezdravih tovarov se vrača mnogokrat v še bolj nehygienična stanovanja. Da bi neprijetne vtise iz tovarne in z doma pozabil, išče razvedrila v zaduhli krčmi, odkoder se širi nezadovoljnost, obup in propast.

Tako obstoja socialno vprašanje in alkoholizem v tako tesni zvezi, da si rešitev enega ne moremo misliti brez rešitve drugega. Kdor se loteva rešitve socialnega vprašanja, ne da bi se hotel dotakniti tudi alkoholizma, je podoben onemu, ki hoče mogočen val nebrzdanega vodovja zadr-

žati s tem, da meče — morda z železno vztrajnostjo — venomer kamenje v razjedeno strugo. Valovja ne ustavi nikdar! Če zajezi v nadčloveškem naporu strugo, si poiščejo pe-neče vode pot po poljanah in travnikih, kjer napravijo še občutnejšo škodo, kakor pa, če je vsaj deloma prosta pot po stari strugi.

Svoboda! Svoboda! doni iz stotisoč delavskih tribun. Besede, ki se razdoné v prazen nič, ako ne stoji za njimi resna volja po dejanju. Svoboda iz vezi neusmiljenega kapitalizma, svoboda iz vezi njegovega najzvestjšega in najmočnejšega spremljevalca — alkoholizma.

Razno.

V mali loteriji je neki igravec zadel v Trstu 1, 800.000 lir, t. j. 18 milijonov kron.

Smrtna nesreča z granato. V Vrtojbi pri Gorici sta izkopavala delavca Fajt in Kovačič strelivo; razletela se je granata in je oba raztrgala.

Strašna eksplozija. V Raabski tekstilni in usnjeni tovarni na Ogrskem je prišlo do strašne eksplozije. Eksplozija je nastala v sredini tovarniškega poslopja v magacinu, ki je 200 m dolg in 100 m širok. V magacinu je bilo okrog 10.000 kg celuloide. Ta magacin je vsled eksplozije zletel v zrak, tako da ni ostalo sledu za njim. Streho tovarne, ki je bila iz železnih plošč, je popolnoma odtrgalo. Tir, ki je položen v tovarni, je več sto metrov daleč popolnoma raztrgalo. Zračni pritisk je bil tako silen, da je 800 m oddaljena skladišča lesa pometal preko hiš in podsl mnogo delavcev. Trenutno so cenili škodo na 5 milijard ogrskih kron. Kdo je povzročil eksplozijo, še ni dognano, sumijo pa, da je bila povzročena iz maščevanja.

Nevaren gozdni požar pri Los Angelesu. Velika šupa v Los Angelesu, kjer je garaža za znani zrakoplov ZR III, ki se sedaj imenuje »Los Angeles« (izg.: les enžiles), je bila v nevarnosti, da jo objame gozdni požar, ki je divjal na 25 km dolgi črti. Izbruhnil je v Newjersey (izg.: nju-žerzi). Silna vročina je onemogočevala gašenje oz. omejevanje požara. Šupa se je rešila pred požarom samo slučajno, da je veter obrnil smer ognja in pa da je kmalu začel padati dež. Škoda, ki jo je ta požar napravil, znaša več tisoč dolarjev. Zlasti je mnogo trpela setev. Človeške žrtve ni bilo nobene, pač pa je zgorelo več farm.

Razširjajte »Pravico«!

Somišljeniki posečajte gostilno Osrednje vinarske zadruga Kongre ni trg 2 (Konzumska klet)

obraz. Številka 63 je bila odpuščena še tisti dan.

In tako se je Janez Frfila napotil domov, kjer ni bil že od materine smrti, dolgih dvajset let.

»Dobri ljudje so bili tam,« je govoril samprisebi. »Dobri ljudje. Spoznali in sprejeli me bodo in prav gotovo bom lahko spal pod njihovo streho.«

In res, ko je prehodil s polotrplimi nogami dolgih trideset kilometrov, mu je prvi gospodar ponudil posteljo odsotnega hlapca in celo večerjo mu je ponudil. Spoznal ga pa ni, spoznal ga ni nihče v vasi. Novi rod se je začuden oziral vanj, starejši, nekdanji njegovi tovariši, so hodili ob palici sključeni po cesti.

»A, glej ga, Janez Frfila,« mu je rekel župan, postaran kmet. »Vrnili si se in glej ga, po srečo si se vrnil. Tritisoč lir je zate naloženih, veš, zapustil ti je stric, kajžar Tone, vse svoje imetje, če se povrneš. Mislili smo, da te ne bo in da bo denar občin v prid, a glej ga, vendar si se povrnil.«

Janez Frfila je poslušal in ni verjel in ko je spoznal, da je res, mu je bilo skoro žal, da mu je umrl stric Tone.

Tritisoč lir je imel. Dolgo je premišljeval, kaj hoče z njimi in nazadnje je kupil vprego. Dvatisoč lir je dal za kljuse, in osemsto lir za voz. Ostalo mu je dvesto lir.

Začel je voziti mleko v mesto. Kmetje so se mu smejali, ko so gledali kljuse in voz.

»Neumnost je naredil. Niti tristo ne bi dal za kobilu. Opeharil ga je, kramar, falot salamenski.«

Janez Frfila pa jih ni poslušal. Na vozu je sedel in vozil, vozil od jutra v večer iz vasi v mesto. Šlo je po klancih in po planotah in imel je toliko, da se je preživljal.

Eno bitje je bilo sedaj, ki ga je ljubil z vso dušo. Ljubil je svojo kobilu z vso dušo, kajti edino to živo bitje je bilo njegovo. Z njo se je pogovarjal in sanjaril po planotah in klancih, v mestu in na vasi. Spal je blizu nje v hlevu in ne bi je prodal za nobeno ceno.

Nekaj pa ni zapazil. Ni videl, da postaja hoja živali vsak dan počasnejša, da vedno bolj poveša glavo, da ji padajo suhe vehe čez oči in da je vedno trudnejša sapa njenega diha. Kmetje so ga opozarjali na to, on pa je prezrl.

»Kaj hočete. Pridno je živinče in dela kar mora, dasi je huda vročina

zanj. V jeseni se popravi in v zimi se bo odpočilo, kajti toliko bom prihranil, da se bo lahko odpočilo.«

Tako je govoril in mislil on, zato je bil udarec, ki je prišel tisti dan, toliko hujši zanj.

Počasi se je premikal tisti dan voz po triurnem klanecu nad mestom. Počasneja in počasneja je bila kobilina hoja. On je korakal za vozom, kajti ni ji hotel delati težko. Pa je zapazil, da se je žival pristavila. Stopil je k nji, jo pogladil z roko in jo spodbudil naprej. Žival ga je pogledala z velikimi očmi, pokimala z glavo kot da razume in potegnila v klanec. Tedaj ji je začela klecati noga. Pristavila se je in zamahovala z njo trudno po zraku. Takrat se je uprl Janez Frfila z vso močjo in začel se je premikati voz, počasi, počasi.

»Huda je pot,« si je mislil Janez, »in težka kot življenje.« Ustavil se je upehan. Z njim se je ustavila žival. Stopil je k nji in zapazil, da ji sili slina v gostih penah iz gobca. Glava se ji je tresla in oči so bile široko odprte, kot da vidijo smrt. Še enkrat je pokimala z glavo in nato se je ubogi stvor zgrudil na cesto.

Takrat je Janez v zadnjih dvajsetih letih jokal drugič. Prvič je jokal, ko mu je umrla mati.

Ljudje so se pričeli zbirati krog njega, on pa je molčal in ni se umaknil, dokler ni prišel stražnik, mu zabeležil ime radi odškodnine, kakor je rekel, in dal nato odstraniti voz in žival s ceste.

Janez Frfila se je vrnil v mesto in begal po njegovih ulicah. Iz mesta je šel ob morju, daleč, daleč naprej ob morju in prišel tja, kjer je breg visok, strm kot prepad in gladek, spolzek kot ilovica.

Usedel se je na rob in strmел po morju. Solnce je utonilo v vodovje in črni mrak je legel po valujoči ravnini.

Strmel je po morju, strmел še dolgo uro in nato je zagledal smrt pred seboj. Po črnem vodovju mu je jezdila smrt naproti, jezdila je njegovo osušeno kobilu. Štiri oči so kot štirje rublji strmele vanj. On pa je začel lezti po bregu. Nič ni vedel, da leze, le one štiri oči je gledal pred seboj.

Polagoma mu je voda zalila prsi, polagoma glavo. Utonil je tiho, brez besede. Morski raki so mu gomazeli čez telo in se gledali med seboj z velikimi fosforastimi očmi.

Tako je umrl Janez Frfila, eden izmed tisočerihih trpinov, ki umirajo slično njemu.

Podpirajte le one tvrdke, ki inserirajo v „Pravici“!

Naročajte „Socialno misel“!

Naročnina celoletno Din 40.—.

Pohištvo na obroke!

Zaloga raznovrstnega pohištva lastnega izdelka. Cene nizke!

Zahtevajte cenik!

ERMAN & ARHAR, mizarstvo, Št. Vid 4 nad Ljubljano.

KOKS ANGLEŠKI
KOVŠKI
PREMOG

najboljše kakovosti
dobavlja najceneje

DOM. ČEBIN
Ljubljana, Wolfova ul. 1/II.

MNOGO CENEJE, PA IZDAT-
NEJE KAKOR OGLJE!

KDOR POSKUSI ENKRAT,
OSTANE STALEN
ODJEMALEC!

POSKUSITE IN
PREPRIČAJTE SE TUDI VI!

Zahtevajte „PRAVICO“ po vseh
gostilnah in javnih lokalih, po-
sebnost še v industrijskih krajih!

Prilporeča se krojačnica
Janko Arnšek
v Hrastniku.

Po konkurenčnih cenah Vam
razpošilja na veliko in malo
vsakovrstne pletenine: jopice,
žumperje, turistovske čepice,
svitarje, dokolenice, svilene
čepice in jopice, moške in
ženske maje, nogavice in vsa
v to stroko spadajoča dela.

Pletarna Rozman
Jesenice-Fužine.

in prepričajte se, da je
KOLINKA CIKORIJA IZBORNA!

Priporoča se trgovina z oblekami in perilom

Josip Olup

Ljubljana, Stari trg št. 2.

Usakovrstni papir, pisarniške in šolske
potrebščine dobite
najceneje pri tvrdki

Ivan Gajšek

Ljubljana, Sv. Petra 2.

Volneno in perilno blago za
moške in ženske obleke, cefirje,
šifone, posteljno perilo, kakor
tudi zgotovljeno moško in žensko
perilo, otroške obleke, odeje itd.
kupiš najceneje pri

F. in I. Goričar

Ljubljana, Sv. Petra c. 39

Žika!

Poskusiti je treba potem, je
odločitev lahka. Odločili se
boste za ŽIKO, ki je in
ostane najboljša in naj-
bolj zdrava žitna kava!

1. je izdatno.
2. ima veliko čistilno moč.
3. je zajamčeno neškodljivo.

Saldo konti, štrance, blagajniške knjige,
amerikanske jurnale, odjemalske knji-
žice itd. nudimo p. n. trgovinam po iz-
redno ugodnih cenah.

Knjigoveznica

Kat. tiskovnega društva

v Ljubljani, Kopitarjeva ulica šte. 6/II.

IVAN JAX IN SIN, Ljubljana, Gosposvetska c. št. 2.

Najboljši šivalni in pletilni stroji. Izborna konstrukcija in
elegančna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867.
Vezenje poučuje brezplačno. Posamezni deli koles in šival-
nih strojev. 10 letna garancija. Pisalne stroje Adler in Urania.
Kolesa iz prvih tovarn: Dürkopp, Styria, Waffrad, Kayser.

! Član, ki hoče kupiti ceno in dobro oblačilno blago, naj si ogleda zalogo v Konzumu, Kongresni trg 2 !

PODRUŽNICE:

Bled, Celje, Djakovo, Maribor,
Novi Sad, Sarajevo, Sombor,
Split in Šibenik.

TELEFON: št. 470 in 57.

Račun poštno-ček. zavoda za Slove-
nijo št. 11.945, za Hrvatsko št. 59.080.

Pooblaščen prodajalec srečk
Državnerazredne loterije.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D. V LJUBLJANI
Miklošičeva cesta 10 (v lastni palači nasproti hotela Union).

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje,
daje v najem jeklene shrambe za vrednote, kupuje in prodaja tudi tuje
valute in devize, sprejema vloge na tekoči račun in na vložne knji-
žice ter oskrbuje vse bančne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Kapital in rezerve skupno nad 15.000.000 Din. — Vloge nad 125.000.000 Din.

AMERIŠKI ODDLEK:

Direktno zveze z ameriški bankami.
Glavni korespondenti: American Ex-
press-Company, 65 Broadway, New
York, ter njene podružnice in agencije
po vseh večjih mestih Združenih držav,
Anglo South American Bank Ltd., Lon-
don, ter po važnejših mestih južne
Amerike, Commercial Bank of Austr-
alia Ltd., London, ter po vseh važnejših
mestih Avstralije in Nove Zelandije,
National Bank of South Africa, Lon-
don, Pretoria.

Urejevanje ameriških zapuščin.